

Briselē, 2025. gada 18. jūlijā
(OR. en)

11812/25

GAF 18
FIN 907
COPEN 228
EUROJUST 28
JAI 1110
COSI 142
ENFOPOL 282
EF 248
ECOFIN 1043
UD 171
FISC 206

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2025. gada 17. jūlijs
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2025) 546 final
Temats:	BALTĀ GRĀMATA krāpšanas apkarošanas arhitektūras pārskatīšanai

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2025) 546 final.

Pielikumā: COM(2025) 546 final

Briselē, 16.7.2025.
COM(2025) 546 final

BALTĀ GRĀMATA

krāpšanas apkarošanas arhitektūras pārskatīšanai

1. Ievads

Eiropas Savienības (ES) Līgumos ir noteikts, ka krāpšanas un ES finanšu intereses skarošu jebkuru citu nelikumīgu darbību apkarošana ir ES un tās dalībvalstu kopīga atbildība¹. Eiropas Komisijai ir galvenā atbildība par ES finanšu interešu aizsardzību², ko tā īsteno ar savu deleģēto kredītrīkotāju (DK) starpniecību, un tā strādā, lai to īstenotu kopā ar vairākām specializētām struktūrām, birojiem un aģentūrām, kas izveidoti gadu gaitā. Tā arī ņem vērā Eiropas Revīzijas palātas (ERP) ieteikumus. Kopā ar dalībvalstu kompetentajām iestādēm un visu iestāžu, struktūru, biroju un aģentūru (ISBA) DK tās veido ES krāpšanas apkarošanas arhitektūru.

ES krāpšanas apkarošanas arhitektūra (KAA) laika gaitā ir attīstījusies, lai novērstu pastāvīgi mainīgos draudus ES finanšu interesēm. Ir palielinājusies transnacionāla krāpšana, tostarp krāpšana PVN jomā, vai organizētās noziedzības tīklu darbība, kas vērsta pret ES līdzekļiem. Ir arī arvien vairāk pierādījumu par organizētās noziedzības būtisko nozīmi krāpšanas shēmās un, pretēji, par krāpšanas lielo nozīmi citu smagu noziegumu un organizētās noziedzības veidu, tostarp terorisma, finansēšanā. Krāpnieki tagad izmanto progresīvas tehnoloģijas, piemēram, mākslīgo intelektu (MI), šifrētu saziņu un kriptovalūtas, lai veiktu un slēptu savas noziedzīgās darbības, un tas šo problēmu saasina vēl vairāk. Turklāt mainās pārvaldības veidi, un ES budžeta apjoma ievērojamais pieaugums, ko virza *NextGenerationEU*, ir izraisījis krāpšanas un pārkāpumu riskam pakļauto summu pieaugumu. KAA satvara pārskatīšana ir iespēja labāk risināt visas problēmas un novērst esošās nepilnības ES finanšu interešu aizsardzībā. KAA pārskatīšanas process būs arī iespēja uzlabot un racionalizēt sadarbību starp dažādiem KAA dalībniekiem. Šīs Baltās grāmatas mērķis ir sagatavot procesu, liekot plaši pārdomāt vairākus svarīgus jautājumus, kurus varētu izskatīt gaidāmajā pārskatīšanā.

KAA pārskatīšana papildina sagatavošanas darbu pie nākamās daudzgadu finanšu shēmas (DFS). Mērķis ir nodrošināt, ka nākamajā DFS var izmantot spēcīgāku un efektīvāku krāpšanas apkarošanas arhitektūru, lai aizsargātu ES finanšu intereses, pēc iespējas labāk izmantojot resursus (jo īpaši attiecībā uz visu attiecīgo dalībnieku funkciju un darbību papildināmību un koordināciju). Tas palīdzēs sasniegt mērķus, ko Komisija izvirzījusi priekšlikumos par nākamo ES ilgtermiņa budžetu. Tas tiks darīts, jo īpaši pievēršoties pašreizējās sistēmas sarežģītībai, trūkumiem un ierobežojumiem, maksimāli palielinot katra iztērētā euro ietekmi, koncentrējoties uz ES prioritātēm un mērķiem tur, kur ES rīcība sniedz vislielāko pievienoto vērtību, un nodrošinot ES līdzekļu pārskatatbildību un izsekojamību.

KAA pārskatīšana arī papildina vairākas citas nesenas vai notiekošas politikas iniciatīvas jomās, kas ir cieši saistītas ar krāpšanas apkarošanu, piemēram, priekšlikumu direktīvai par korupcijas apkarošanu ar krimināltiesībām³, Nosacītības regulu⁴ un uzraudzību saskaņā ar ikgadējo ziņojumu par tiesiskumu.

Eiropas Parlaments piešķir lielu nozīmi KAA pārskatīšanai. Eiropas Parlamenta Budžeta kontroles komiteja 2023. gada ziņojumā “ES finanšu interešu aizsardzība: krāpšanas

¹ LESD 310. panta 6. punkts un 325. pants.

² LESD 317. pants.

³ COM(2023) 234 final.

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2020/2092 (2020. gada 16. decembris) par vispārēju nosacītības režīmu Savienības budžeta aizsardzībai (OV L 433I, 22.12.2020, 1.–10. lpp.).

apkarošana” (*CONT* ziņojums)⁵ uzsvēra steidzamo vajadzību stiprināt un modernizēt KAA, reaģējot uz jaunām problēmām un iespējām⁶. *CONT* ziņojumā jo īpaši uzsvērtā nepieciešamība novērtēt un līdz minimumam samazināt KAA dalībnieku dublēšanos un pārkļāšanos, veicināt krāpšanas apkarošanas stratēģijas valsts līmenī, veicināt digitālo rīku un datubāzu izmantošanu, apsvērt centralizētu pārvaldības struktūru, nodrošināt stratēģisku pārraudzību un novērst strukturālās nepilnības, kā arī uzlabot ziņošanas satvaru, gada ziņojumā par ES finanšu interešu aizsardzību (*FIA* ziņojums) iekļaujot visu komponentu rezultātus, lai uzlabotu pārredzamību un pārskatatbildību.

Arī ERP ir pieņēmusi vairākus īpašos ziņojumus par krāpšanas apkarošanu⁷ un veic citas ar krāpšanu saistītas revīzijas⁸. Jo īpaši tā izvērtē darba kārtību un koordināciju starp Eiropas Prokuratūru (*EPPO*), Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai (*OLAF*), ES Aģentūru tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*) un ES Aģentūru tiesībsardzības sadarbībai (Eiropolu)⁹, kā arī valstu kontroles sistēmu efektivitāti Atvērēšanas un noturības mehānisma (ANM)¹⁰ līdzekļu pārvaldībā krāpšanas novēršanas, atklāšanas un attiecīgā gadījumā izbeigšanas jomā¹¹. Trešajā notiekošajā revīzijā¹² tiks novērtēta Komisijas 2019. gada stratēģijas krāpšanas apkarošanai (*CAFS*) rīcības plāna¹³ efektivitāte.

KAA pārskatīšana tiks veikta, izmantojot holistisku pieeju. Tajā tiks apzināti galvenie KAA dalībnieki, apzinātas un novērstas nepilnības, kas var kaitēt ES finanšu interesēm, un veicināta efektivitāte visos krāpšanas apkarošanas cikla posmos (novēršana, atklāšana, izmeklēšana, kriminālvajāšana un izbeigšana/atgūšana). Kā izklāstīts dokumentā “*ProtectEU*: Eiropas iekšējās drošības stratēģija”¹⁴, KAA pārskatīšanas rezultāti palīdzēs uzlabot papildināmību starp DK, *EPPO*, *OLAF*, Eiropolu, *Eurojust*, Iestādi nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanai (*AMLA*) un ierosināto ES Muitas dienestu. Cīņā pret krāpšanu var būt lietderīgi koncentrēties uz labāku informācijas vākšanu, labāku informācijas izmantošanu un datu kopīgošanu, uzlabotu piekļuvi datiem, modernu tehnoloģiju, tostarp mākslīgā intelekta, izmantošanu, lai labāk atklātu un izmeklētu krāpšanu, uzlabotu sinerģiju izmeklēšanas līdzekļu – gan krimināltiesisko, gan administratīvo – izmantošanā un labāku sadarbību. Pārskatīšanas pamatā būs efektīva atturēšana un reaģēšana. Lai gan pārskatīšanā īpaša uzmanība tiks pievērsta krāpšanas apkarošanas arhitektūras uzlabošanai, lai nodrošinātu ES

⁵ 2023. gada ziņojums “ES finanšu interešu aizsardzība: krāpšanas apkarošana”, 2025. gada 1. aprīlis, Eiropas Parlaments, Budžeta kontroles komiteja, ziņotājs: *Gilles Boyer*.

⁶ Sk. arī “ES krāpšanas apkarošanas arhitektūra: ES līmeņa dalībnieku loma, kā tie sadarbojas un problēmas, ar kurām tie saskaras” – pētījumu, ko pasūtījusi Eiropas Parlamenta Budžeta kontroles komiteja, Iekšpolitikas ģenerāldirektorāta Budžeta jautājumu politikas departaments, PE 763.761, Stratēģijas un izvērtēšanas pakalpojumu centrs (*CSES*), 2024. gada augusts.

⁷ Piemēram, Eiropas Revīzijas palātas Īpašais ziņojums Nr. 7/2024 “Komisijas sistēmas nepareizu ES izdevumu atgūšanai”.

⁸ Piemēram, par Atvērēšanas un noturības fondu (ANM) un dalībvalstu kontroles sistēmām, kā arī par Komisijas stratēģiju krāpšanas apkarošanai (*CAFS*).

⁹ Publicēšana ir paredzēta 2025. gada septembrī. Ziņotājs ir *J. Gregor*.

¹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atvērēšanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17.–75. lpp.).

¹¹ Publicēšana ir paredzēta 2025. gada decembrī. Ziņotājs ir *I. Maletic*.

¹² Publicēšana ir paredzēta 2026. gada septembrī. Lēmums par ziņotāju vēl ir jāpieņem.

¹³ Komisijas stratēģijas krāpšanas apkarošanai rīcības plāns – pārskatīšana 2023. gadā (COM(2023) 405 final).

¹⁴ Komisijas 2025. gada 1. aprīļa paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par *ProtectEU*: Eiropas iekšējās drošības stratēģiju (COM(2025) 148).

līdzekļu labāku aizsardzību pret krāpšanu, pārskatīšana var atbalstīt arī cīņu pret citiem smagiem noziegumiem.

Šajā Baltajā grāmatā ir ierosinātas dažas iespējas, kas jāizpēta gaidāmajā KAA pārskatīšanā. KAA pārskatīšanas rezultāti tiks izklāstīti Komisijas paziņojumā 2026. gadā, kam vajadzības gadījumā pievienos iespējamus tiesību aktu priekšlikumus. Tas notiks pēc rezultātiem, kas tiks gūti notiekošajos izvērtējumos par tiesisko regulējumu, kurš piemērojams konkrētiem dalībniekiem, kuri ir saistīti ar KAA, un par Regulu par ES finanšu interešu aizsardzību¹⁵, kā arī Direktīvu par cīņu pret krāpšanu, kas skar ES finanšu intereses (FIA direktīva)¹⁶.

2. ES KAA un tās dalībnieki

ES spēja apkarot krāpšanu un pārkāpumus gadu gaitā ir attīstījusies un ir nostiprināta, piesaistot jaunus dalībniekus, no kuriem katrs sniedz ieguldījumu saskaņotu centienu īstenošanā. ES līmenī atbildība par ES finanšu interešu aizsardzību pirmo reizi tika uzticēta Krāpšanas novēršanas koordinācijas vienībai (*UCLAF*) 1988. gadā¹⁷ un pēc tam *OLAF*. Kopš tā laika ir pakāpeniski izveidoti vairāki citi subjekti, kas iesaistīti krāpšanas apkarošanas centienos, lai uzlabotu ES finanšu interešu aizsardzības sistēmas efektivitāti.

Tie ir galvenie dalībnieki ES līmenī, kuru pienākumi attiecas uz cīņu pret krāpšanu un kuri kopā veido ES KAA, –

- iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās deleģētie kredītrīkotāji (DK) ir atbildīgi par regulāriem izdevumiem un ES budžeta pareizu izmantošanu saskaņā ar politikas prioritātēm un kārtību, ko līdztiesīgie likumdevēji ir noteikuši daudzgadu programmās, ņemot vērā arī Iekšējās revīzijas dienesta ieteikumus. To darot, tiem ir arī jāatklāj un jānovērš krāpšana un pārkāpumi un jāveic administratīvi pasākumi, lai aizsargātu ES budžetu un atgūtu nepamatoti izlietos ES līdzekļus saskaņā ar attiecīgajiem Finanšu regulas (arī “FR”)¹⁸ noteikumiem. Saskaņā ar Atvēršanas un noturības mehānisma regulu gadījumos, kad galvenā atbildība par krāpšanas, korupcijas un interešu konflikta novēršanu, atklāšanu un izbeigšanu ir dalībvalstīm, DK ir jāsniedz pārbaude, ka dalībvalstis izpilda šo pienākumu¹⁹. Ieņēmumu jomā DK nodrošina, ka dalībvalstis pilda savu pienākumu savlaicīgi un pareizi darīt pieejamus ES budžetam pašu resursus.
- *OLAF* ir atbildīgs par administratīvo izmeklēšanu, lai aizsargātu ES finanšu intereses pret krāpšanu, korupciju un jebkurām citām nelikumīgām darbībām. *OLAF* savas izmeklēšanas

¹⁵ Padomes Regula (EK, Euratom) Nr. 2988/95 (1995. gada 18. decembris) par Eiropas Kopienų finanšu interešu aizsardzību (OV L 312, 23.12.1995., 1.–4. lpp.).

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/1371 (2017. gada 5. jūlijs) par cīņu pret krāpšanu, kas skar Savienības finanšu intereses, izmantojot krimināltiesības (OV L 198, 28.7.2017., 29. lpp.).

¹⁷ *UCLAF* bija darba grupa, kas tika izveidota Eiropas Komisijas Ģenerālsekretariāta ietvaros. Tā rezultātā 1999. gadā tika izveidots *OLAF*. Sk. Komisijas Lēmumu 1999/352/EK (1999. gada 28. aprīlis), ar ko izveido Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) (OV L 136, 31.5.1999., 20. lpp.).

¹⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2024/2509 (2024. gada 23. septembris) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam (pārstrādāta redakcija) (OV L, 2024/2509, 26.9.2024.).

¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atvēršanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17.–75. lpp.).

pilnvaras (tostarp pārbaudes uz vietas) īsteno pilnīgi neatkarīgi gan izdevumu, gan ieņēmumu jomā. Izmeklēšanu, kā arī sadarbību ar dalībvalstu kompetentajām iestādēm un citiem KAA dalībniekiem reglamentē vairākas regulas²⁰. Turklāt *OLAF* ir Komisijas vadošais dienests Eiropas krāpšanas apkarošanas politikas plānošanā un izstrādē²¹.

- Kopš 2021. gada *EPPO*²² darbojas kā vienots birojs visās iesaistītajās ES dalībvalstīs²³, kuras saskaņā ar *EPPO* regulu ir nodevušas *EPPO* pilnvaras izmeklēt noziedzīgus nodarījumus, kas skar ES finanšu intereses, tostarp krāpšanu, korupciju un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, kā arī organizēto noziedzību, kā noteikts FIA direktīvā (“FIA nodarījumi”), veikt kriminālvajāšanu par tiem un saukt pie atbildības vainīgos par noziedzīgiem nodarījumiem, kas skar ES finanšu intereses, kad galvenā uzmanība tiek pievērsta FIA nodarījumiem. *EPPO* apvieno ES un valstu prokuratūras centienus vienotā pieejā cīņai pret FIA nodarījumiem.
- *Eurojust*²⁴ izveidoja 2002. gadā. Tā ir ES aģentūra, kas darbojas kā centrs, lai valstu tiesu iestādes varētu sadarboties smagu pārobežu noziegumu, tostarp korupcijas, apkarošanā. Tā atbalsta un koordinē valstu iestāžu (no trešām valstīm, kā arī ES dalībvalstīm) centienus izmeklēt starptautiskus noziegumus (piemēram, krāpšanu, organizēto noziedzību un terorismu) un veikt kriminālvajāšanu par tiem.
- Eiropols²⁵ sāka darbību 1999. gadā. Tā uzdevums ir atbalstīt ES dalībvalstu tiesībsardzības iestādes visu veidu smagās starptautiskās un organizētās noziedzības, kibernetiskās un terorisma novēršanā un apkarošanā. Tas sniedz analītisku un operatīvu palīdzību šīm iestādēm un sadarbojas ar partnervalstīm, kas nav ES dalībvalstis, un starptautiskām organizācijām, lai uzlabotu sadarbību.
- ERP kā ES ārējā revidente pārbauda visus ES ieņēmumu un izdevumu pārskatus, lai sniegtu Eiropas Parlamentam un Padomei gada ticamības deklarāciju par pārskatu ticamību un

²⁰ Šīs regulas ir šādas:

1. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 883/2013 (2013. gada 11. septembris) par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) (“*OLAF* regula”);
2. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) Nr. 2016/2030 (2016. gada 26. oktobris), ar ko Regulu (ES, Euratom) Nr. 883/2013 groza attiecībā uz Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (*OLAF*) Uzraudzības komitejas sekretariātu;
3. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES, Euratom) 2020/2223 (2020. gada 23. decembris), ar kuru groza Regulu (ES, Euratom) Nr. 883/2013 attiecībā uz sadarbību ar Eiropas Prokuratūru un Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai izmeklēšanas efektivitāti;
4. Padomes Regula (Euratom, EK) Nr. 2185/96 (1996. gada 11. novembris) par pārbaudēm un apskatēm uz vietas, ko Komisija veic, lai aizsargātu Eiropas Kopienų finanšu intereses pret krāpšanu un citām nelikumībām;
5. Padomes Regula (EK, Euratom) Nr. 2988/95 (1995. gada 18. decembris) par Eiropas Kopienų finanšu interešu aizsardzību un
6. Padomes Regula (EK) Nr. 515/97 (1997. gada 13. marts) par dalībvalstu pārvaldes iestāžu savstarpēju palīdzību un šo iestāžu un Komisijas sadarbību, lai nodrošinātu tiesību aktu muitas jomā un lauksaimniecības tiesību aktu piemērošanu.

²¹ “Pārvaldība Eiropas Komisijā”, Komisijas 2020. gada 24. jūnija paziņojums (C(2020) 4240 final, 16. lpp.).

²² Padomes Regula (ES) 2017/1939 (2017. gada 12. oktobris), ar ko īsteno ciešāku sadarbību Eiropas Prokuratūras (*EPPO*) izveidei (*EPPO* regula) (OV L 283, 31.10.2017., 1. lpp.).

²³ Pašlaik *EPPO* piedalās visas dalībvalstis, izņemot Dāniju, Īriju un Ungāriju.

²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1727 (2018. gada 14. novembris) par Eiropas Savienības Aģentūru tiesu iestāžu sadarbībai krimināllietās (*Eurojust*) un ar ko aizstāj un atceļ Padomes Lēmumu 2002/187/TI, PE/37/2018/REV/1 (OV L 295, 21.11.2018., 138. lpp.).

²⁵ Padomes Lēmums 2009/371/TI (2009. gada 6. aprīlis), ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu) (OV L 121, 15.5.2009., 37. lpp.).

pakārtoto darījumu likumību. To darot, tā ziņo arī par pārkāpumiem. Turklāt ERP pieņem īpašos ziņojumus un pārskatus par dažādām ES izdevumu un politikas jomām.

- *AMLA* tika izveidota 2024. gadā, lai novērstu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu. Tā pilnībā sāks darboties no 2028. gada 1. janvāra. Tās pilnvaras tai ļaus atbalstīt to valsts iestāžu operatīvo koordināciju, kuru uzdevums ir uzraudzība vai finanšu izlūkdatu sagatavošana. Turklāt *AMLA* ir piešķirtas tiešas uzraudzības pilnvaras, tostarp iespēja piemērot naudas sodus un administratīvus pasākumus uzņēmējiem un finanšu iestādēm (tostarp bankām), kas ir tās tiešā uzraudzībā, lai nodrošinātu, ka tās pareizi un konsekventi piemēro ES noteikumus par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu. Šie noteikumi ir pārskatīti un tiks piemēroti visā ES no 2027. gada vidus.
- Komisija 2023. gada 17. maijā ierosināja izveidot ES Muitas dienestu kā daļu no muitas reformas paketes²⁶. Mērķis ir ar šīs jaunās iestādes starpniecību pieņemt centralizētāku digitālo pieeju, jo īpaši attiecībā uz muitas riska pārvaldību un kontroli, lai nodrošinātu efektīvāku, spēcīgāku un pret krāpšanu drošu muitas savienību un uzņemtos būtisku lomu krāpšanas apkarošanā pie ES ārējām robežām.

Svarīga ir sadarbība starp ES iestādēm un dalībvalstīm, kā arī starp pašām dalībvalstīm, jo ES finanšu interešu aizsardzība ir ES un valstu iestāžu kopīga atbildība. Dalībvalstis ir atbildīgas par tādu noteikumu un procedūru pieņemšanu, īstenošanu un izpildi, kas efektīvi aizsargā ES finanšu intereses. Tām ir arī vadoša loma un konkrēti pienākumi, atklājot krāpnieciskas darbības pret ES budžetu, ziņojot par tām un vērsoties pret tām. Piemēram, nodokļu jomā 2010. gadā tika izveidots dalībvalstu tīkls *Eurofisc*²⁷, lai apkarotu pārrobežu krāpšanu PVN jomā. Tā pilnvaras attiecas uz kopīgu apstrādi un datu analīzi, turpmāko pasākumu koordinēšanu un piekļuvi muitas datiem par importu, kas atbrīvots no PVN²⁸.

ES tiesību aktos ir paredzēta patiesa un efektīva sadarbība starp Komisiju ar *OLAF* un dalībvalstu kompetento iestāžu starpniecību, kā arī *OLAF*, kas atbalsta *EPPO* krimināllietas vai papildina tās ar administratīvu izmeklēšanu. Starp krāpšanas apkarošanas dalībniekiem jau ir sasniegts labs sadarbības līmenis. Tas ietver *OLAF* atbalstu *EPPO* krimināllietām vai to papildināšanu ar administratīvu izmeklēšanu, dalībvalstu iestāžu izmeklēšanas darbību koordinēšanu, palīdzības sniegšanu minētajām iestādēm, kopīgas izmeklēšanas veikšanu ar *EPPO*, Eiropola, *Eurojust*, *OLAF* un dalībvalstu iestāžu atbalstu un līdzdalību, operatīvās sanāksmes un ikgadēju viedokļu apmaiņu starp *OLAF*²⁹, *EPPO*, Eiropolu, *Eurojust* un ERP ar Eiropas Parlamentu, Padomi un Komisiju.

²⁶ Sk. jo īpaši priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu un Eiropas Savienības Muitas dienestu un atceļ Regulu (ES) Nr. 952/2013 (COM(2023) 258 final). Priekšlikums ir iesniegts līdztiesīgajiem likumdevējiem.

²⁷ Padomes Regula (ES) Nr. 904/2010 (2010. gada 7. oktobris) par administratīvu sadarbību un krāpšanas apkarošanu pievienotās vērtības nodokļa jomā (pārstrādāta redakcija) (OV L 268, 12.10.2010., 1. lpp.).

²⁸ Eiropalam, *Eurojust* un *Eurofisc* joprojām ir raksturīgs "starpvaldību trešā pīlāra gars" tādā ziņā, ka tie ir atkarīgi no valstu iestāžu pieņemtā galīgā lēmuma, kuru tiem nav paredzēts aizstāt.

²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES, Euratom) Nr. 883/2013 (2013. gada 11. septembris) par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (*OLAF*), un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1073/1999 un Padomes Regulu (Euratom) Nr. 1074/1999 (OV L 248, 1. lpp.), 16. pants.

Būtiska ir kļuvusi stratēģiska koncentrēšanās uz sinerģijām un resursu optimizāciju, ņemot vērā gan dažādo krāpšanas apkarošanas dalībnieku dažādās pilnvaras un spējas, gan jauno dalībnieku iekļaušanu arhitektūrā. Ir svarīgi, lai katrs subjekts varētu piedalīties vienotā un efektīvā sistēmā ar mērķi novērst un apkarot krāpšanu, kas skar ES finanšu intereses.

3. KAA pārskatīšanas mērķa jomas

3.1. Pastiprināti preventīvie pasākumi

Jau ir ieviestas spēcīgas krāpšanas novēršanas sistēmas attiecībā uz ES līdzekļiem, un Komisija ir veikusi pasākumus, lai tās pastāvīgi uzlabotu savas iekšējās kontroles stratēģijas ietvaros. Turklāt ar 2024. gada Finanšu regulu (FR)³⁰ ir ieviesti vairāki jauninājumi, kas palīdzēs vēl vairāk stiprināt pārkāpumu, tostarp krāpšanas un korupcijas, novēršanu, atklāšanu un izbeigšanu un turpmākus pasākumus saistībā ar tiem, sākot no nākamās DFS. Tie ir šādi:

- vairāki uzlabojumi³¹ **agrīnas atklāšanas un izslēgšanas sistēmā (EDES)**³² un tās darbības jomas paplašināšana, aptverot arī dalītu pārvaldību (un tiešo pārvaldību ar dalībvalstīm) no 2028. gada 1. janvāra. *EDES* ļauj agrīnā posmā atklāt krāpnieciskus vai neuzticamus ekonomikas dalībniekus, pamatojoties uz iespējamiem faktiem. Ja tiek konstatēts pārkāpums, ekonomikas dalībnieku var uz laiku līdz pieciem gadiem izslēgt no ES līdzekļu saņemšanas. *EDES* lietās noteiktos apstākļos var tikt piemērotas arī finansiālas sankcijas. Lēmumus reģistrē centrālajā datubāzē, kurai var piekļūt visas ISBA un dalībvalstu iestādes;
- **vienotā datizraces un riska novērtēšanas rīka (*Arachne+*)** obligāta papildināšana revīzijas un kontroles vajadzībām no 2028. gada 1. janvāra. Visu dalībvalstu iestāžu savāktie dati par visiem fondiem tiks iekļauti vienotā ES mēroga rīkā. Tas uzlabos kontroles un revīzijas funkcijas visā ES un palīdzēs valstu iestādēm un KAA dalībniekiem novērst, atklāt, novērst krāpšanu, korupciju un pārkāpumus, tostarp interešu konfliktus un dubultu finansēšanu, un veikt turpmākus pasākumus. *Arachne+* izmantošana vadošajās iestādēs joprojām būs brīvprātīga, taču Eiropas Parlaments, Padome un Komisija ir vienojušies pārskatīt *Arachne+* obligāto izmantošanu, pamatojoties uz novērtējumu par šā rīka gatavību, ko Komisija plāno iesniegt 2027. gadā.

Krāpšanas novēršanas centieni ir jāturpina, un tos varētu pastiprināt vēl vairāk. *OLAF* ir uzkrājis ievērojamu pieredzi un izveidojis plašu kontaktpunktu tīklu ar dalībvalstīm un trešām valstīm, kā arī izstrādājis krāpšanas apkarošanas stratēģijas dalībvalstīs un trešās valstīs. *OLAF* nenovērtējamās zināšanas krāpšanas un korupcijas novēršanas jomā pēc iespējas būtu jāizmanto visiem KAA dalībniekiem. KAA dalībnieki būtu arī jāmudina izmantot krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienestus (*AFCOS*), kurus koordinē *OLAF*, lai stiprinātu sadarbību starp valstu un ES līmeņa struktūrām krāpšanas un korupcijas novēršanas jomā. Būtu arī labāk jāizmanto informācijas apmaiņa saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 515/97, lai uzlabotu

³⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2024/2509 (2024. gada 23. septembris) par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam (pārstrādāta redakcija) (OV L, 2024/2509, 26.9.2024.), ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj>.

³¹ Šie uzlabojumi ietver paātrinātu procedūru, juridisku prezumpciju par paziņošanu, iespēju izslēgt faktiskos īpašniekus, kā arī dažus jaunus smagus ar profesionālo darbību saistītus pārkāpumus, par kuriem var izslēgt.

³² *EDES* tika izveidota 2016. gadā kā viens no instrumentiem ES finanšu interešu aizsardzībai.

savstarpējo palīdzību starp valstu administratīvajām iestādēm saistībā ar krāpšanas novēršanu³³.

Krāpšanas novēršana ir īpaši svarīga **ieņēmumu jomā, kurā iestādes, visticamāk, nevarēs atgūt no noziedzīgo nodarījumu izdarītājiem summas, no kuru maksāšanas tie ir izvairījušies**. Dalībvalstu pienākums ir atgūt zaudētās summas (jo īpaši PVN un muitas nodokļus). Tomēr lielāko daļu zaudējumu valsts iestādes nevar atgūt (pat tad, ja krāpnieki ir identificēti, kriminālvajāti un notiesāti), jo tie parasti noorganizē savu maksātnespēju vai bankrotu vai atrodas ārpus ES jurisdikcijas. Tāpēc administratīvās izmeklēšanas mērķis pašlaik ir atklāt krāpšanu agrīnā posmā un koordinēt valstu iestāžu veiktās kontroles, lai novērstu turpmāku krāpniecisku importu un pieņemtu piesardzības pasākumus ES budžeta aizsardzībai. Kriminālizmeklēšana šajā jomā galvenokārt ir vērsta uz to, lai apzinātu noziedzīgos tīklus, kas slēpj krāpšanu, pārtrauktu to darbības, sagrautu noziedzīgos tīklus un izvairītos no turpmākām krāpnieciskām darbībām un ar tām saistītiem zaudējumiem.

Krāpšanas apkarošanas stratēģijas ir būtiskas krāpšanas un korupcijas apkarošanai visaptverošā veidā, integrējot pasākumus visā krāpšanas apkarošanas ciklā, tostarp novēršanas jomā. Komisijas stratēģija krāpšanas apkarošanai un tās rīcības plāns tika pārskatīti 2023. gadā. Jaunajā rīcības plānā ir iekļautas 44 darbības septiņās tēmās, kas aptver Komisijas krāpšanas apkarošanas prioritātes. Digitalizācija ir plāna pirmā tēma, un ceturtdaļa darbību ir vērstas uz to, lai uzlabotu to, kā Komisija un dalībvalstis krāpšanas apkarošanas nolūkos izmanto IT rīkus (piem., *Arachne*, *EDES* un *IMS*³⁴). Rīcības plāns paredz arī ciešāku sadarbību Komisijā un ar galvenajiem ārējiem partneriem un pilsonisko sabiedrību, lai aizsargātu ES finansējumu. Citas jomas ir ANM, krāpšana muitas jomā un ētikas un krāpšanas apkarošanas kultūras turpmāka stiprināšana Komisijā. Rīcības plāna īstenošana turpinās. Turklāt Komisijas dienestiem un izpildaģentūrām ir nozaru stratēģijas krāpšanas apkarošanai, kas vēl vairāk stiprina ieviesto krāpšanas apkarošanas satvaru.

Lai vēl vairāk uzlabotu novēršanu, arī valstu līmenī varētu ieviest stratēģijas krāpšanas apkarošanai ar saistītiem rīcības plāniem. Ne visās dalībvalstīs pašlaik ir valsts stratēģijas krāpšanas apkarošanai, un pašreizējās stratēģijās ne vienmēr tiek ievērota konsekventa pieeja. Tas var radīt nepilnības un trūkumus vispārējā pieejā krāpšanas apkarošanai.

3.2. Atklāšanas uzlabošana

Pārkāpumu, krāpšanas un Savienības finanšu intereses skarošu citu nelikumīgu darbību atklāšana pēc iespējas agrākā posmā ir nepieciešams priekšnoteikums efektīvai krāpšanas apkarošanas cikla īstenošanai gan valstu, gan ES līmenī.

a) Ziņošana

Valstu līmenī dalībvalstīm ir galvenā atbildība par krāpšanas un korupcijas atklāšanu un savlaicīgu ziņošanu *EPPO* izmeklēšanas un kriminālvajāšanas nolūkā, kā arī par citu

³³ Padomes Regula (EK) Nr. 515/97 (1997. gada 13. marts) par dalībvalstu pārvaldes iestāžu savstarpēju palīdzību un šo iestāžu un Komisijas sadarbību, lai nodrošinātu tiesību aktu muitas jomā un lauksaimniecības tiesību aktu pareizu piemērošanu (OV L 82, 22.3.1997., 1. lpp.).

³⁴ Pārkāpumu pārvaldības sistēma (*IMS*) ir īpaša elektroniska sistēma ziņošanai par pārkāpumiem. Tā ir izstrādāta un nodota dalībvalstu un saņēmējvalstu rīcībā. *IMS* darbojas Krāpšanas apkarošanas informācijas sistēmā (*AFIS*), un to izmanto 35 valstis.

pārkāpumu ātru ziņošanu *OLAF*, sniedzot tam ticamus datus par krāpšanas darbībām. Tas ir būtisks solis, lai Komisija zinātu nepieciešamo informāciju par dalībvalstīs konstatētajiem vai iespējamajiem pārkāpumiem un krāpšanu. Šajā sakarā nākamā DFS ir iespēja pārskatīt valstu ziņošanas procedūru piemērotību.

Esošo instrumentu, piemēram, *IMS*, *OWNRES*³⁵ un *EDES* (attiecībā uz agrīnu atklāšanu), izmantošana var ievērojami veicināt turpmāku informācijas izplatīšanu, kuras rezultātā var tikt veikti atbilstoši preventīvi pasākumi un agrīni atklāti krāpšanas gadījumi.

Turklāt spēcīgs instruments cīņā pret krāpšanu un korupciju ir trauksmes cēlēju aizsardzība. Tai var būt izšķiroša nozīme gan valdības, gan korporatīvās rīcības pārredzamības un pārskatatbildības atbalstīšanā, un ar to var atklāt krāpnieciskas darbības, kuras citādi ir grūti atklāt. ES Trauksmes cēlēju direktīvas³⁶ efektīva īstenošana var palīdzēt labāk un agrāk atklāt krāpnieciskas darbības, kas skar ES finanšu intereses.

b) Informācijas apmaiņa starp KAA dalībniekiem

Eurojust un *Eiropols* uzlabo ES spēju apkarot krāpšanu, nodrošinot efektīvu koordināciju starp attiecīgajām tiesu un tiesībaizsardzības iestādēm un veicinot informācijas apmaiņu. Tie palīdz pārvarēt ierobežojumus, ko rada valstu robežas un atšķirīgie tiesiskie regulējumi, tādējādi stiprinot ES kolektīvo reakciju uz krāpšanu un korupciju, kā arī kavējot noziedzīgo nodarījumu izdarītāju spēju izmantot atšķirības starp valstu sistēmām. *Eiropolam* un *Eurojust* ir ļoti svarīgi uzlabot to sadarbību, lai nodrošinātu visa krimināltiesību procesa plašu aptvērumu, tādējādi atvieglojot izmeklēšanas pārorientēšanu uz noziedznieku sekmīgu kriminālvajāšanu un notiesāšanu.

Atklāšanā izšķiroša nozīme ir sadarbībai un datu un informācijas apmaiņai starp KAA dalībniekiem. Ņemot vērā pieaugošo datu apjomu, noderīgs varētu būt jebkurš mehānisms, kas atvieglotu informācijas apmaiņu, pamatojoties uz konsekventiem un saskaņotiem datiem. Ja iespējams, šādu apmaiņu varētu veikt reāllaikā un sadarbībspējīgā veidā saskaņā ar datu aizsardzības noteikumiem, lai uzlabotu informācijas apmaiņas efektivitāti un veicinātu visu attiecīgo dalībnieku savlaicīgu un koordinētu rīcību. Piemēram, būtiska ir tūlītēja izmantojamas informācijas apmaiņa, lai atvieglotu informācijas ziņošanu *EPPO* par aizdomām par noziegumiem bez liekas kavēšanās³⁷. Vēl viens piemērs ir tas, ka dati, ko *OLAF* savācis izmeklēšanā par krāpšanu muitas jomā, var noderēt *Eiropolam* tā darbā ar ES ierobežojošo pasākumu (sankciju) apiešanas apkarošanu.

³⁵ Komisija ir izstrādājusi pašu resursu datubāzi (*OWNRES*) kā elektronisku sistēmu, lai atvieglotu ziņošanu un uzraudzību attiecībā uz krāpšanas un pārkāpumu gadījumiem, kas ietekmē tiesības uz tradicionālajiem pašu resursiem.

³⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1937 (2019. gada 23. oktobris) par to personu aizsardzību, kuras ziņo par Savienības tiesību aktu pārkāpumiem (OV L 305, 26.11.2019., 17.–56. lpp.).

³⁷ Sk. *EPPO* regulas 24. pantu.

c) Jauno tehnoloģiju un MI izmantošana, datu analīze un izlūkdatu apmaiņa

Krāpnieki izmanto jaunās tehnoloģijas, lai atrastu jaunus veidus, kā veikt krāpšanu. Tomēr MI un jauni IT rīki var arī palīdzēt KAA dalībniekiem pastiprināt cīņu pret krāpšanu. Šo rīku spēja analizēt lielu datu apjomu var būt īpaši noderīga krāpšanas atklāšanai agrīnā posmā.

Attiecībā uz **novēršanu un atklāšanu** galvenie jautājumi, kurus varētu izpētīt KAA pārskatīšanā, ir šādi:

- kā var nodrošināt, ka visi dalībnieki pēc iespējas agrāk gan valstu, gan ES līmenī veic atbilstošus pasākumus (tostarp apmainās ar vajadzīgo informāciju), lai uzlabotu krāpšanas novēršanas un atklāšanas spējas visā ES?
- kā var nodrošināt agrīnu piekļuvi izmantojamai informācijai par paziņotajiem pārkāpumiem un krāpšanu, tostarp starp neatkarīgām izmeklēšanas ES struktūrām?
- kādi tiesību aktu grozījumi ir vajadzīgi, lai atvieglotu visu KAA dalībnieku piekļuvi attiecīgajiem datiem, informācijas apmaiņu un tehniskā atbalsta apvienošanu, pamatojoties uz katra konkrētā KAA dalībnieka stiprajām pusēm un ievērojot atbilstošas procesuālās un datu aizsardzības garantijas?
- kā valstu stratēģijas krāpšanas apkarošanai var stiprināt cīņu pret krāpšanu?
- kā var nodrošināt, ka dalībvalstis efektīvi ziņo par iespējamiem pārkāpumu un krāpšanas gadījumiem (*IMS, OWNRES*), un izmantot to novēršanai un atklāšanai?
- kā dalībvalstis un KAA dalībnieki var izmantot jaunus MI rīkus, kā arī esošos rīkus, piem., *EDES* un *Arachne+*, lai paaugstinātu novēršanas/atklāšanas līmeni?

3.3. Izmeklēšanas un kriminālvajāšanas spēju uzlabošana

a) Datu kopīgošanas, operatīvās analīzes un tiesu ekspertīzes spējas izmeklēšanas posmā

Pastāv ievērojams potenciāls vākt, kopīgot un analizēt datus, kas pieejami attiecīgo KAA dalībnieku digitālajos rīkos, arī izmantojot MI. Tomēr šo potenciālu ierobežo atšķirības starp to, kā dalībvalstis izmanto informāciju un apmainās ar to. Šādas neatbilstības var rasties dažādos krāpšanas apkarošanas ķēdes posmos, bet tām joprojām ir būtiskas sekas izmeklēšanas posmā.

KAA dalībnieki jau var piekļūt cits cita datubāzēm, bet nosacījumus, ar kādiem notiek šāda piekļuve un datu kopīgošana, var vēl vairāk uzlabot. Piemēram, var būt lietderīgi, ievērojot konkrētus nosacījumus un atbilstošus procesuālos un datu aizsardzības pasākumus, izstrādāt īpašus noteikumus, kas ļauj *OLAF* un *EPPO* apmainīties informācijā ar *Eurofisc*, un nodrošināt tiem centralizētu piekļuvi konkrētai PVN informācijai ES līmenī, lai tie varētu izmeklēt iespējamu krāpšanu vai ar PVN saistītus pārkāpumus.

Vēl viena joma, kurā var attīstīt labāku sinerģiju, ir saistīta ar speciālo zināšanu izmantošanu. Visi KAA dalībnieki savā darbā izmanto iekšējās analītiskās spējas un/vai tiesu ekspertīzes datus. Ņemot vērā ES administrācijas resursu ierobežojumus, varētu ieviest atbilstīgas

administratīvas vienošanās, kas ļautu apvienot esošās speciālās zināšanas un veidot kopīgas spējas mūsdienīgai krāpšanas apkarošanas izmeklēšanai, kurā iesaistīti dažādi KAA dalībnieki.

No ES KAA dalībniekiem *OLAF* un Eiropolam ir unikāla ilgstoša pieredze tiesu ekspertīzes un operatīvās analīzes jomā. Eiropols jau atvieglo informācijas apmaiņu starp tiesībsardzības iestādēm, tostarp policiju un muitu. Neapsteidzot notiekošās izvērtēšanas rezultātus, KAA pārskatīšanā varētu apsvērt Eiropola kā potenciāli galvenā ES dalībnieka lomas palielināšanu datu analīzē un tiesu ekspertīzes datu iegūšanā, un to varētu darīt saistībā ar Eiropola pilnvaru atjaunināšanu, par ko paziņots dokumentā “*ProtectEU*: Eiropas iekšējās drošības stratēģija”³⁸. Turklāt cieša sadarbība un informācijas apmaiņa starp KAA dalībniekiem varētu arī ļaut veikt turpmākus pasākumus saistībā ar citiem smagiem noziegumiem, kas var rasties krāpšanas izmeklēšanā.

Visbeidzot, ES muitas datu centrs, ko pārvalda jaunais ES Muitas dienests³⁹, nodrošinās reāllaika datu kopumu par muitas plūsmām un uzlabotu datu analīzes spēju, kas ļaus uzlabot riska pārvaldību un muitas kontroli pie ārējām robežām.

b) Labāka papildināmība un koordinācija starp EPPO un OLAF

Nemot vērā *EPPO* un *OLAF* kopīgo mērķi aizsargāt ES budžetu, *EPPO* regula skaidri aizliedz *OLAF* veikt paralēlu administratīvu izmeklēšanu par tiem pašiem faktiem, par kuriem *EPPO* veic kriminālizmeklēšanu, savukārt ES likumdevējs ir skaidri norādījis, ka *EPPO* un *OLAF* būtu jāizveido un jāuztur cieša sadarbība, kuras mērķis ir nodrošināt to attiecīgo pilnvaru papildināmību un izvairīties no dublēšanās. *EPPO* regulā ir noteikts, ka *EPPO* var lūgt *OLAF* “sniegt atbalstu *EPPO* darbībai vai to papildināt”, tostarp veicot administratīvu izmeklēšanu⁴⁰. Vēlāk grozītajā *OLAF* regulā šī administratīvā izmeklēšana tika apzīmēta kā “papildu izmeklēšana”, lai gan tā ne vienmēr var ietvert izmeklēšanas darbības, nodrošinot *OLAF* īpašu tiesisko regulējumu to veikšanai un sadarbībai ar *EPPO*.

OLAF atbalsts *EPPO* un papildu izmeklēšanai ir atspoguļots arī *OLAF* un *EPPO* darba vienošanās dokumentā⁴¹, kurā noteikts, ka “to mērķim vajadzētu būt veicināt tādas informācijas vākšanu, kas vajadzīga piesardzības pasākumu pieņemšanai vai finansiālu, disciplināru vai administratīvu pasākumu veikšanai”. Var būt vajadzīga *OLAF* veikta papildu izmeklēšana un darbības, jo īpaši šādās situācijās: i) noilgums, kas piemērojams *EPPO* izmeklētajam

³⁸ Komisijas 2025. gada 1. aprīļa paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par *ProtectEU*: Eiropas iekšējās drošības stratēģiju (COM(2025) 148).

³⁹ Sk. priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu un Eiropas Savienības Muitas dienestu un atceļ Regulu (ES) Nr. 952/2013 (COM(2023) 258 final).

⁴⁰ Sk. *EPPO* regulas 101. panta 3. punktu: “*EPPO* veiktas izmeklēšanas gaitā *EPPO* var lūgt *OLAF* saskaņā ar *OLAF* pilnvarām sniegt atbalstu *EPPO* darbībai vai to papildināt, jo īpaši: a) sniedzot informāciju, analīzi (tostarp tiesu ekspertīzes analīzes), speciālās zināšanas un operatīvo atbalstu; b) atvieglinot kompetento valsts administratīvo iestāžu un Savienības struktūru īpašo darbību koordināciju; c) veicot administratīvu izmeklēšanu”. Sk. arī *OLAF* regulas 12.e pantu (“Atbalsts, ko Birojs sniedz *EPPO*”), kurā noteikts: “1. “*EPPO* veiktas izmeklēšanas gaitā un pēc *EPPO* lūguma saskaņā ar Regulas (ES) 2017/1939 101. panta 3. punktu Birojs saskaņā ar savām pilnvarām atbalsta vai papildina *EPPO* darbību, jo īpaši: a) sniedzot informāciju, analīzi (tostarp tiesu ekspertīzes analīzes), speciālās zināšanas un operatīvo atbalstu; b) atvieglot valsts kompetento administratīvo iestāžu un Savienības struktūru konkrētu darbību koordināciju; c) veicot administratīvu izmeklēšanu”.

⁴¹ Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai un Eiropas Prokuratūras darba vienošanās 6.2. punkts, 2021. gada 5. jūlijs:

https://www.eppo.europa.eu/sites/default/files/2021-07/Working_arrangement_EPPO_OLAF.pdf.

noziedzīgajam nodarījumam, rada konkrētu šķērsli efektīvai atgūšanai; ii) ir jāveic administratīvi piesardzības pasākumi un, kad vien iespējams, jāuzsāk atgūšanas darbības agrīnā posmā, pirms *EPPO* veic kriminālizmeklēšanu; iii) pastāv draudi ES budžetam sakarā ar kaitējumu, kas izriet no iespējamā noziedzīgā nodarījuma; iv) ir pamatots iemesls uzskatīt, ka varētu būt vajadzīgi vai pamatoti ieteikumi, lai veiktu disciplinārus vai administratīvus pasākumus (tostarp ieteikumi nodot lietu *EDES* komisijai), un v) ir pierādījumi par pārkāpumiem, kas nav saistīti ar krāpšanu.

Tomēr papildu administratīvās izmeklēšanas izmantošana līdz šim ir bijusi diezgan ierobežota⁴², lai gan abi izmeklēšanas veidi (krimināltiesiskā un administratīvā) ir būtiski un palīdz pilnībā aizsargāt ES budžetu un novērst vai ierobežot kaitējumu. Piemēram, lai efektīvi aizsargātu ES budžetu, pēc iespējas agrāk ir jāveic pienācīgi administratīvie pasākumi, lai aizsargātu jau izmaksātos līdzekļus un novērstu turpmāku līdzekļu nepamatotu izlietojumu, tostarp *EDES* pasākumi. Pilnībā izmantojot visus pieejamos instrumentus un vienlaikus nodrošinot, ka nenotiek kriminālizmeklēšanas un administratīvās izmeklēšanas dublēšanās, ES var labāk aizsargāt savas finanšu intereses un veicināt pārredzamu, atbildīgu un ilgtspējīgu finanšu vidi.

Tādēļ ir vērts apsvērt konkrētus veidus, kā uzlabot sadarbību un papildināmību starp *EPPO* un *OLAF* (kā arī ar citiem KAA dalībniekiem), lai izvairītos no nekoordinētu darbību riska, nodrošināt pēc iespējas skaidrāku to attiecīgo uzdevumu norobežošanu un formalizēt nosacījumus, saskaņā ar kuriem tiek veiktas dažādas darbības.

c) Labāks atbalsts kriminālvajāšanai

EPPO ir kompetenta saskaņā ar *EPPO* regulu izmeklēt noziedzīgus nodarījumus, kas skar ES finanšu intereses, kā noteikts FIA direktīvā, veikt kriminālvajāšanu un vērsties valstu tiesās pret šādu noziedzīgu nodarījumu izdarītājiem.

Nemot vērā pieredzi, var būt nepieciešami daži uzlabojumi gan valstu, gan ES līmenī, lai *EPPO* darbības būtu efektīvākas. Valstu līmenī īpašas un specializētas tiesībsardzības iestādes varētu efektīvāk atbalstīt *EPPO*, jo īpaši tādās jomās kā muita, krāpšana nodokļu jomā un finanšu noziegumi. ES līmenī pastiprināta sadarbība ar Eiropolu attiecībā uz riska analīzi un operatīvo atbalstu un ar *Eurojust* attiecībā uz kopējo izmeklēšanas grupu (KIG) darbību ļautu sniegt lielāku atbalstu *EPPO*, jo īpaši pārrobežu lietās. Turklāt daļēji automatizēta "trāpījums / nav trāpījuma" sistēma, kas pielāgota *EPPO*, *Eurojust*, Eiropolam un *OLAF*, ievērojot katras struktūras un aģentūras procesuālās garantijas un pilnvaras, varētu uzlabot pārrobežu noziedzības modeļu agrīnu atklāšanu un atvieglot sadarbību.

Attiecībā uz **datu kopīgošanu un analītiskajām / tiesu ekspertīzes spējām, izmeklēšanu un kriminālvajāšanu** galvenie jautājumi, ko varētu izpētīt KAA pārskatīšanā, ir šādi:

⁴² Sk. salīdzinājumu starp papildu izmeklēšanu un abu biroju veikto vispārējo izmeklēšanas darbību: pēc 3,5 gadus ilgas operatīvās sadarbības *OLAF* un *EPPO* ir sadarbojušies aptuveni 136 izmeklēšanas darbībās (līdz 2023. gada 31. decembrim *EPPO* bija veikusi 1927 aktīvas izmeklēšanas darbības).

- kā *EPPO* veikto kriminālizmeklēšanu attiecīgā gadījumā varētu efektīvāk papildināt ar administratīvu izmeklēšanu, ko veic *OLAF*, lai izveidotu stabilu pamatu tam, lai Komisija laikus pieņemtu administratīvus pasākumus, tostarp piesardzības un/vai atgūšanas pasākumus?
- kā varētu uzlabot piekļuvi attiecīgajiem datiem par aizdomām par krāpšanu vai finanšu noziegumiem, kas skar ES intereses?
- kā varētu uzlabot savlaicīgu piekļuvi attiecīgajai informācijai un tās nosūtīšanu starp KAA dalībniekiem?
- kā varētu izmantot jaunās tehnoloģijas un MI, lai palielinātu KAA dalībnieku efektivitāti?
- kā varētu uzlabot FIA noziegumu izmeklēšanas un kriminālvajāšanas efektivitāti valstu un ES līmenī?

3.4. Ceļā uz ES budžetam efektīvāku atgūšanas procesu

Atgūšanas process ir atkarīgs no dalībvalstīm (jo īpaši ieņēmumu pusē) un ISBA (izdevumu pusē). Tas ir sarežģīts process, kurā nepieciešama sadarbība ne tikai Komisijā, bet arī ar vairākiem citiem dalībniekiem (tostarp neatkarīgām izmeklēšanas struktūrām, piemēram, *OLAF* un *EPPO*, un attiecīgajām valstu iestādēm)⁴³. *EPPO* izveide ir ievērojami pastiprinājusi vispārējo KAA, un tās veiktās kriminālvajāšanas darbības ir devušas rezultātus attiecībā uz apsūdzībām, notiesāšanu un aktīvu konfiskāciju, lai gan pašreizējā tiesiskajā regulējumā *EPPO* ir tikai ierobežota loma atgūšanas procesā. Nesenā Eiropas Savienības Tiesas judikatūra⁴⁴ saistībā ar FIA regulu⁴⁵ un Finanšu regulu nodrošina juridisko pamatu papildu instrumentu izstrādei attiecībā uz atgūšanu (tostarp no fiziskām personām, kas ir atbildīgas par krāpšanu), izmantojot administratīvus lēmumus. Kopumā, kā norādījusi arī ERP⁴⁶, ir vajadzīgi turpmāki uzlabojumi, lai palielinātu atgūšanas procesa efektivitāti ES budžetam.

a) Ieņēmumi

Ieņēmumu ziņā dalībvalstīm ir galvenā atbildība par to muitas nodokļu noteikšanu un iekasēšanu, kurus dēvē par tradicionālajiem pašu resursiem (“*TOR*”) un ar kuriem tieši finansē ES budžetu. Tāpēc dalībvalstīm ir pienākums ieviest pienācīgas kontroles sistēmas, lai nodrošinātu, ka to muitas dienesti pienācīgi veic muitas kontroli. Valstu muitas dienestiem ir izšķiroša nozīme KAA, jo tie darbojas kā pirmā aizsardzības līnija pret nelikumīgām darbībām,

⁴³ Tas ne vienmēr tā ir. Sarunās par FR pārskatīšanu 2024. gadā Padome atteicās attiecināt uz Komisiju tiesības izmantot savstarpējās palīdzības mehānismu, ko dalībvalstis jau daudzus gadus ir savstarpēji piemērojušas, lai atgūtu valsts parādus. Tas kavē atgūšanas procesu, jo tas uzliek Komisijai pienākumu pašai atrast svarīgāko informāciju, kas tai vajadzīga (piemēram, par parādnieka identitāti, maksātspēju, adresi vai aktīviem), lai atgūtu līdzekļus.

⁴⁴ 2024. gada 26. septembra spriedumi apvienotajās lietās C-160 un 161/22 P, Komisija/HB; 2024. gada 4. oktobra spriedums lietā C-721/22 P, Komisija/PB, un 2024. gada 29. februāra spriedums lietā C-437/22 *Eesti Vabariik*.

⁴⁵ Padomes Regula (EK, Euratom) Nr. 2988/95 (1995. gada 18. decembris) par Eiropas Kopienų finanšu interešu aizsardzību (OV L 312, 23.12.1995., 1.–4. lpp.).

⁴⁶ Eiropas Revīzijas palātas Īpašais ziņojums Nr. 7/2024 “Komisijas sistēmas nepareizu ES izdevumu atgūšanai”.

kas ietekmē ES finanšu intereses. Pašreizējā DFS (2021.–2027. gadam) dalībvalstis patur 25 % no iekasēto muitas nodokļu kopsummas. *EPPO* un *OLAF* aplēstie finansiālie zaudējumi šajā jomā galvenokārt ir saistīti ar krāpšanu muitas jomā, kā rezultātā tiek iekasēts mazāk muitas nodokļu, un līdz ar to attiecīgie *TOR*, kas darīti pieejami Savienības budžetam, ir mazāki par maksājamo summu. Tā kā atgūšana no krāpnieciskiem importētājiem parasti ir ierobežota, administratīvās izmeklēšanas mērķis ir atklāt krāpšanu agrīnā posmā sadarbībā ar dalībvalstīm, lai atvieglotu piesardzības pasākumu pieņemšanu ES budžeta aizsardzībai.

Turklāt jaunais ES Muitas dienests ļaus papildus koordinēt riska pārvaldību ES līmenī, vienlaikus integrējot konstatēto krāpšanas gadījumu rezultātus turpmākajās darbībās, piemēram, izmantojot topošo ES muitas datu centru.

Attiecībā uz PVN jāatzīmē, ka PVN pašu resursi, uz kuriem ES ir tiesības, tiek aprēķināti, pamatojoties uz dalībvalstu faktiski iekasēto PVN. Tādējādi jebkurš PVN iekasēšanas iztrūkums ne tikai samazina dalībvalstu ieņēmumus, bet arī samazina PVN pašu resursus ES vispārējam budžetam, tādējādi ietekmējot NKI resursu līmeni visām dalībvalstīm⁴⁷. Turklāt ievērojamu daļu ar PVN saistītā kaitējuma rada pārrobežu krāpšana PVN jomā, kas bieži tiek veikta noziedzīgu organizāciju ietvaros. To var lietpratīgāk un efektīvāk risināt, ciešāk sadarbojoties dalībvalstīm un ES iestādēm un struktūrām (*EPPO*, *OLAF*, Komisijai u. c.), kā arī izveidojot ciešāku sadarbību tieslietu jomā, arī ar trešām valstīm un starptautiskām organizācijām, pamatojoties uz daudzajiem *OLAF* noslēgtajiem administratīvās vienošanās dokumentiem, kas būtiski uzlabo transnacionālo administratīvo sadarbību un atvieglo piekļuvi informācijai un atbalstam, ko var sniegt *Eurojust*. Turklāt *Eurofisc* arī turpmāk būs galvenā nozīme cīņā pret krāpšanu PVN jomā.

b) Izdevumi

Finanšu ieteikumi, ko *OLAF* sniedza laikposmā no 2012. līdz 2023. gadam, liecina, ka atgūšanas rādītāji ir atkarīgi no dažādiem mainīgajiem lielumiem (piemēram, budžeta pārvaldības veida un atsevišķu lietu juridiskās sarežģītības).

Izdevumu daļa attiecas uz tiešās, netiešās un dalītās pārvaldības veidiem. Tiešajā pārvaldībā no *OLAF* ieteikumiem gūto atziņu rezultātā Komisija jau 2024. gada 6. februārī pieņēma uzlabotu korporatīvo stratēģiju Komisijas parādnieku pārvaldībai. Šīs stratēģijas mērķis ir atgūt līdzekļus vairāk un ātrāk, un tai ir divkāršs mērķis:

- novērst plaisu starp *OLAF* ieteiktajām atgūstamajām summām un konstatētajām atgūstamajām summām⁴⁸, uzlabojot mijiedarbību starp *OLAF* un DK, un
- novērst plaisu starp konstatētajām un atgūtajām summām, uzlabojot Komisijas iekšējo uzraudzības mehānismu, lai veiktu turpmākus pasākumus saistībā ar *OLAF* ieteikumiem.

Līdzekļu atgūšana ES budžetam vēl ir jāuzlabo. Tāpēc būtu jāturpina apsvērt, kā praksē efektīvi nodrošināt, ka Savienības budžets saņem kompensāciju par tam nodarīto kaitējumu.

⁴⁷ Šajā ziņā sk. spriedumu lietā *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 34. punkts un tajā minētā judikatūra.

⁴⁸ Tā dienesta kredītrīkotājs, kurš saņem *OLAF* ieteikumu (muitas jautājumos – attiecīgās dalībvalsts iestādes), var pilnībā vai daļēji noraidīt *OLAF* ieteikumu. Tādējādi konstatētā atgūstamā summa ir galīgā summa, ko ieteikuma saņēmējs pieprasīs atgūšanai vai dalītas pārvaldības gadījumā pieprasīs izslēgt no ES finansējuma.

Pēc Komisijas pieprasījuma *EPPO* piekrita pārskatīt savas paziņošanas veidnes, lai nosūtītu DK savlaicīgu, detalizētu un izmantojamu informāciju, kas vajadzīga, lai veiktu atbilstīgus pasākumus ES finanšu interešu aizsardzībai⁴⁹.

Neskarot iespējamās izmaiņas tiesību aktos, Komisija apsver arī īstermiņa darbības, lai uzlabotu *OLAF* ieteikumu iekšējo uzraudzību un turpmākos pasākumus saistībā ar *EPPO* paziņojumiem⁵⁰ nolūkā panākt uzlabojumus praksē.

ES finanšu interešu aizsardzība nebūtu pilnīga bez nepieciešamās papildināmības starp i) efektīvu izmeklēšanu un kriminālvajāšanu par noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret ES finanšu interesēm, un ii) atgūšanas un administratīviem/piesardzības pasākumiem, ko veic gan ES, gan valstu līmenī (piemēram, izslēgšana no turpmākā ES finansējuma un kompensācija civilprasībā par kaitējumu, kas nodarīts ES budžetam). Šāda papildināmība ir prasīta Līgumos un Finanšu regulā⁵¹.

Efektīva atturēšana nav iespējama, neapvienojot ātru kriminālizmeklēšanu, galīgus notiesājošus spriedumus, administratīvus pasākumus, ko pieņem DK, tostarp piesardzības pasākumus, sankcijas, ko piemēro tiesas vai administratīvās iestādes, un līdzekļu efektīvu atgūšanu.

Lai atgūšanas procesu padarītu efektīvāku, galvenie jautājumi, ko varētu izpētīt KAA pārskatīšanā, ir šādi:

- kā var aizsargāt ES budžetu, nodrošinot, ka DK var pieņemt piesardzības un atgūšanas pasākumus un efektīvi un savlaicīgi saņemt kompensāciju par kaitējumu ES finanšu interesēm?
- kā var atvieglot atgūšanu ES budžetā, jo īpaši, pārvedot ieņēmumus no maksātnespējas procedūrām un no arestētiem un konfiscētiem aktīviem pēc *EPPO* izmeklēšanas, arī izmantojot *EPPO* lomu kriminālprocesā, lai atbalstītu šādu aktīvu atgūšanu par labu Savienības budžetam?
- kā vēl vairāk stiprināt KAA dalībnieku veiktās atturošās darbības?

3.5. Krāpšanas apkarošanas arhitektūras pārvaldības uzlabošana

Savā *CONT* ziņojumā Eiropas Parlamenta Budžeta kontroles komiteja ir aicinājusi īstenot izmērāmāku un uz rezultātiem orientētu KAA pārvaldību, atbilstošu resursu efektīvāku izvēršanu un lietderīgāku izmantošanu, holistiskāku pieeju ziņošanai, izmantojot FIA ziņojumu, un lielāku koordināciju un sadarbību starp KAA dalībniekiem⁵².

⁴⁹ Pārskatītas veidnes ir pievienotas 2021. gada 2. jūnija Nolīgumam, ar ko nosaka sadarbības kārtību starp Komisiju un *EPPO*. Tās piemēro kopš 2024. gada novembra.

⁵⁰ Šādas darbības varētu ietvert tāda Komisijas dienesta izraudzīšanos, kas būtu atbildīgs par atbalstu DK, veicot agrīnus piesardzības pasākumus un savlaicīgus atgūšanas pasākumus, un uzlabotu sadarbību starp attiecīgajiem dienestiem un ziņošanas instrumentiem.

⁵¹ Sk. LESD 325. pantu, FR 129. pantu un FR 138. pantu.

⁵² 2023. gada ziņojums "ES finanšu interešu aizsardzība: krāpšanas apkarošana", 2025. gada 1. aprīlis, Eiropas Parlaments, Budžeta kontroles komiteja, ziņotājs: *Gilles Boyer*, 3., 4., 6. un 7. punkts.

KAA pārskatīšanā tiks ņemti vērā attiecīgo notiekošo izvērtējumu rezultāti un par pamatu tiks izmantots visu KAA dalībnieku darbs. Pamatojoties uz to, pārskatīšanā tiks apsvērtas to pilnvaras, kā arī to papildināmība un koordinācija, un tiks nodrošināts labāk integrēts KAA.

Saskaņā ar pašreizējo tiesisko regulējumu KAA dalībniekiem ir pašiem savi pienākumi ziņot par savām krāpšanas apkarošanas darbībām. Tas ir radījis atšķirības atsevišķās sadarbības un ziņošanas pieejās. Konsekventas pieejas trūkums traucē gūt skaidru vispārēju priekšstatu par to, kā dažādas darbības visā KAA nodrošina ES finanšu interešu aizsardzību.

Attiecībā uz **krāpšanas apkarošanas arhitektūras pārvaldību** galvenie jautājumi, kurus varētu izpētīt KAA pārskatīšanā, ir šādi:

- kā var uzlabot visu attiecīgo dalībnieku koordināciju, tostarp attiecībā uz ziņošanu par darbībām, kas veiktas, lai aizsargātu ES finanšu intereses?
- vai ir nepieciešams noteikt vienotu rādītāju kopumu, lai nodrošinātu konsekventu ziņošanu un gūtu skaidrāku priekšstatu par to, kā KAA dalībnieki kopīgi aizsargā ES finanšu intereses savu attiecīgo pilnvaru ietvaros?
- kā var uzlabot regulāru stratēģisko un operatīvo dialogu un paraugprakses apmaiņu, kā arī to darbību īstenošanas uzraudzību, par kurām jālemj KAA pārskatīšanas kontekstā?

4. Secinājumi: turpmākā rīcība

Šajā Baltajā grāmatā ir izklāstītas dažas iespējas, kas jāizpēta, pārskatot KAA un tās mērķa jomas. Komisija aicina tradicionālās ieinteresētās personas (Eiropas Parlamentu, Padomi un ERP), kā arī visus KAA dalībniekus sniegt ieguldījumu pārdomās, pamatojoties uz iepriekš minētajām ievirzēm un jautājumiem. Tas ļaus ņemt vērā šos viedokļus kopā ar rezultātiem, kas tiks gūti pašlaik notiekošajā to tiesisko regulējumu izvērtēšanā, kuri piemērojami konkrētiem dalībniekiem, kas ir saistīti ar KAA (piemēram, *Eurojust*, Eiropolam, *EPPO* un *OLAF*) un FIA direktīvas ziņojumiem.

KAA pārskatīšanas rezultāti tiks izklāstīti Komisijas paziņojumā 2026. gadā. Vajadzības gadījumā to var papildināt ar iespējamiem tiesību aktu priekšlikumiem, kas saistīti ar *OLAF*, *EPPO*, *Eurojust*, Eiropola vai *Eurofisc* regulām un FIA direktīvu. Šī varētu būt unikāla iespēja nodrošināt saskaņotāku KAA ar vienkāršotām un operatīvām atbildēm uz jautājumiem, kas minēti šajā Baltajā grāmatā un pielāgoti jaunajai DFS. Par dažiem no šiem jautājumiem ir vajadzīga sīkāka analīze, kas veicama notiekošo izvērtējumu kontekstā. Tāpēc Komisija ierosina šajā sakarā turpināt debates par ES KAA nākotni.